

ಜೈನ ಧರ್ಮದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಗದಗ ತಾಲೂಕಿನ ಪಾತ್ರ: ಸಂಶೋಧನಾತ್ಮಕ ಅಧ್ಯಯನ

ಶ್ರೀಮತಿ. ಶಿಲ್ಪಾ ಯ ಮುದಕಪ್ಪಗೋಳ¹ ಮತ್ತು ಡಾ. ಸಿ. ಬಿ ತಬೋಜಿ²

ಪೀಠಿಕೆ

ಗದಗ ತಾಲೂಕಿನ ಜೊತೆಗೆ ಜಿಲ್ಲಾ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿದೆ. ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯ 1997 ಆಗಷ್ಟ್ 24 ರಂದು ಉದಯಿಸಿತು. ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಕಲೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಹಾಗೂ ಔದ್ಯೋಗಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನದೆಯಾದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದ ಈ ಪ್ರದೇಶ ನಿಸರ್ಗ ಸೌಂದರ್ಯದ ಬೀಡಾಗಿದ್ದು ಮನಮೋಹಕ ಶಿಲ್ಪ ಕಲೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡ ದೇವಾಲಯಗಳು, ಬಸದಿಗಳು, ಪ್ರಾಚೀನ ಸ್ಮಾರಕಗಳು ಅಂತರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಖ್ಯಾತಿಯ ಚಿತ್ರಕಲಾವಿದರು ಸಂಗೀತ ವಿದೂಷಕರು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಾಹಿತಿಗಳು, ನಟ-ನಿರ್ದೇಶಕರು ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಗಳು ಹಾಗೂ ಸಮಾಜ ಸುಧಾರಕರು ಜನರನ್ನು ಸನ್ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಸುವ ಧರ್ಮಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಂದ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಆಂತರಿಕ ಸಂಪತ್ತು ಅದ್ವಿತೀಯವೆನಿಸಿದೆ.

ಜೈನ ಧರ್ಮವು ಭಾರತೀಯ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಧರ್ಮವಾಗಿದ್ದು, ಭಾಷೆ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಕಲೆ, ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ಹಾಗೂ ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಮಹತ್ವದ ಕೊಡುಗೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜೈನ ಪರಂಪರೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಭಾವಯುತವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಿತು. ಅದೇ ರೀತಿ ಗದಗ ತಾಲೂಕಿನ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಜೈನ ಧರ್ಮವು ವಿವಿಧ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಿಸರದ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಿತು. ಪ್ರಾಚೀನ, ಮಧ್ಯ ಹಾಗೂ ಆಧುನಿಕ ಕಾಲ ಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿದಾಗ ಗದಗ ತಾಲೂಕಿನ ಪರಿಸರವು ಜೈನ ಧರ್ಮದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ನೀಡಿದ ಕೊಡುಗೆ ಅಪಾರವಾದುದು. ಪ್ರಸ್ತುತ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಗದಗ ತಾಲೂಕಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಜೈನ ಶಿಲ್ಪಗಳ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಿ ಜೈನ ಧರ್ಮದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಶೋಧನೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಈ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಆಳ್ವಿಕೆ ನಡೆಸಿದ ರಾಜಪ್ರಭುತ್ವಗಳು ಹಾಗೂ ರಾಜರು,

¹ ಸಂಶೋಧಕರು, ಇತಿಹಾಸ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ

² ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು ಮತ್ತು ಸಹ-ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ, ಕಾಲೇಜು, ಖಾನಾಪುರ, ಬೆಳಗಾವಿ.

ಸಾಮಂತ ಅರಸರು, ಮಾಂಡಲಿಕರು ಜೈನ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ ಕೊಡುಗೆಗಳನ್ನು, ಕಲೆ, ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ಬಸದಿಗಳ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಜೈನರ ಪ್ರಮುಖ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಈ ಪರಿಸರದ ಜೈನ ಧರ್ಮದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಾಗಿ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿದ ಮುನಿಗಳು, ಜೈನ ಕವಿಗಳು, ರಚಿಸಿದ ಕೃತಿಗಳು ಹಾಗೂ ಕವಿಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯ ನೀಡಿದ ಮಹಾನ್ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಮತ್ತು ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿರುವ ಶಿಲ್ಪವಿನ್ಯಾಸ ಕಲೆಯನ್ನು ಶೋಧನೆ ಮಾಡಿ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶಗಳು

- ಗದಗ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಜೈನಧರ್ಮದ ಕುರುಹುಗಳಾಗಿ ಉಳಿದಿರುವ ಜೈನ ಶಿಲ್ಪಗಳ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸುವುದು.
- ಜೈನ ಶಿಲ್ಪಗಳ ಪ್ರತಿಮಾ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಮೌಲಿಕರೀಸುವುದು ಮತ್ತು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸುವುದು
- ಗದಗ ತಾಲೂಕಿನ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಜೈನ ಧರ್ಮದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸುವುದು
- ಗದಗ ತಾಲೂಕಿನ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಆಳ್ವಿಕೆ ನಡೆಸಿದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳು ಜೈನ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸುವುದು.

ಅಧ್ಯಯನದ ವಿಧಾನ

ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂಶೋಧನ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮತ್ತು ವಿಶ್ಲೇಷಣಾ ವಿಧಾನದ ಜೊತೆಗೆ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡು ದಾಖಲೆಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನಿಯತಕಾಲಿಕೆಗಳು, ಲೇಖನಗಳು, ಪುಸ್ತಕಗಳು, ಗ್ರಂಥಗಳು ಮತ್ತು ಇತರೆ ಪೂರಕವಾದ ದಾಖಲೆಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಪರಾಮರ್ಶಿಸಿ ಅದರ ಫಲಿತಾಂಶಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂಶೋಧನಾ ಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಲಾಗುವುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕೃತಿಗಳು, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಅನುಷಂಗಿಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿ ಅವುಗಳ ದತ್ತಾಂಶಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಶಿಲ್ಪಗಳೇ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಆಕರಗಳಾಗಿದ್ದು, ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ ಪೂರ್ವಯೋಜಿತ ವಿಧಾನವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಇಲ್ಲಿ ಅನುಸರಿಸಿರುವ ವಿಧಾನವೆಂದರೆ ಗದಗದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಛಾಯಾಚಿತ್ರ ತೆಗೆಯುವುದರೊಂದಿಗೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ರೀತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಶಿಲ್ಪಗಳ ಛಾಯಾಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಶಿಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿನ ರೂಪ, ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿ ಗಣಕಯಂತ್ರದ ಸಹಾಯದಿಂದ ವಿಂಗಡಿಸಿ ಒಂದೆಡೆ ಕ್ರೋಡೀಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಅವುಗಳ ವಿವರಗಳನ್ನು ಈ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ವಿಧಾನವನ್ನು

ಅನುಸರಿಸುವ ಮೂಲಕ ಶಿಲ್ಪಗಳ ನಿಖರವಾದ ಸ್ಥಳ ನಿರ್ದೇಶನದ ಮಾಹಿತಿ ನೀಡಲು ಈ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಾಗಿದೆ ಹಾಗೂ ಇದರೊಂದಿಗೆಯೇ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವೆನಿಸಿದ ಆನುಷಂಗಿಕ ಆಕರಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮೀಕ್ಷೆ

ಗದಗ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಜೈನ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಪೂರಕವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಇದುವರೆಗೂ ಹಲವು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧಕರು ತಮ್ಮ ಅಧ್ಯಯನದ ಪರಿಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅವಲೋಕಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಕೆಲವರು ಗದಗ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಜೈನ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಕೇಂದ್ರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಜೊತೆಗೆ ಇಲ್ಲಿಯ ಜೈನ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಕೆಲವು ಕೃತಿಗಳು ಮತ್ತು ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿ ಆಧಾರವಾಗಿ, ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಕೃತಿಗಳು, ಲೇಖನಗಳು, ಪ್ರಬಂಧಗಳು ಗದಗ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಜೈನ ಶಿಲ್ಪಗಳ ಅಧ್ಯಯನದ ಮೇಲೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮತ್ತು ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲುತ್ತವೆ.

ಸೂರ್ಯನಾಥ ಕಾಮತ ಅವರು ಸಂಪಾದಿಸಿರುವ 'ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗೆಜೆಟಿಯರ್'ದಲ್ಲಿ ಗದಗ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಕೆಲವು ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿರುವ ಜೈನ ಶಿಲ್ಪಗಳ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಪರಿಚಯವಿದೆ.¹ ಹಂಪ ನಾಗರಾಜಯ್ಯ ಅವರ 'ಯಕ್ಷ-ಯಕ್ಷಿಯರು', 'ಚಂದ್ರಕೊಡೆ (ಸಂಶೋಧನ ಲೇಖನಗಳ ಸಂಗ್ರಹ)' ಸಂಶೋಧನ ಕೃತಿಗಳು ಗದಗ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಜೈನ ಶಿಲ್ಪಗಳ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕವಾಗಿವೆ.² ಪಿ.ಬಿ. ದೇಸಾಯಿ ಅವರ 'ಜೈನಿಸಂ ಇನ್ ಸೌತ್ ಇಂಡಿಯಾ ಅಂಡ್ ಸಮ್ ಜೈನ ಎಪಿಗ್ರಾಫ್ಸ್' ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಗದಗ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಲಕ್ಕುಂಡಿ ಮತ್ತು ಮುಳಗುಂದ ಗ್ರಾಮಗಳ ಜೈನ ಶಿಲ್ಪಗಳ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ವಿವರಗಳಿವೆ.³

ಶಿಲ್ಪ ಕಲೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆ

ಭಾರತೀಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಲ್ಪಗಳಿಗೆ ಮಹತ್ತರ ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಇವು ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಬಿಂಬಿಸುವಲ್ಲಿ ಮುಂಚೂಣಿ ಹಂತದಲ್ಲಿವೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿಸರ್ಗವನ್ನು ಮತ್ತು ಅದರ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನಿರಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮಾನವನು ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಕಲೆಯನ್ನು ಬಳಸಿ ಅದಕ್ಕೊಂದು ಆಕಾರವನ್ನು ನೀಡಿ, ದೈವೀ ಸ್ವರೂಪದ ಭಾವಾರ್ಥ ಕಲ್ಪಿಸಿ ಅದನ್ನು ಪೂಜಿಸತೊಡಗಿದನು. ಹೀಗೆ ಶಿಲ್ಪಕಲೆಯು ರೂಪು ತಳೆಯಿತು ಎನ್ನಬಹುದು. ಸಂಸ್ಕೃತದ ಶಿಲ್ಪವೆಂಬ ಶಬ್ದ 'ಶೀಲ ಸಮಾಧೌ' ಎನ್ನುವ ಧಾತುವಿನಿಂದ ಒದಗಿ ಬಂತು. ಮನಸ್ಸಿನ ಏಕಾಗ್ರತೆ ಏಕತಾನತೆಯಿಂದ ಹೊರಬಂದುದಲ್ಲ ಶಿಲ್ಪವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಶಿಲ್ಪೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬರುವ 'ಮನಸಾ ಯತ್ ಸೃಜ್ಯತೆ ವಿಶ್ವ ಕೃತಸ್ತತ್ ಸರ್ವ ಶಿಲ್ಪಮೇವ ಭವತಿ' ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕವು

ಬ್ರಹ್ಮನು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಮಾಡಿದುದೆಲ್ಲ ಶಿಲ್ಪವೇ ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತದೆ.⁴ ಇದರಂತೆ ವೇದದ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಶಿಲ್ಪವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದುದೇ ವಿಶ್ವಸೃಷ್ಟಿಯಿಂದ. ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನೇ ವೇದವು 'ಶಿಲ್ಪ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ.⁵ ಈ ಎಲ್ಲ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಗಳು ಶಿಲ್ಪ ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಹೊರಟಾಗ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಈ ಹಿಂದೆ ಶಿಲ್ಪ ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಪಕವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿತ್ತು. ಅಂದರೆ ಮೂರ್ತಿಶಿಲ್ಪ, ವರ್ಣಚಿತ್ರ, ಫಲಕ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಅರ್ಥಗಳು ಇದಕ್ಕಿದ್ದುವುಲ್ಲದೆ ಗೀತ, ವಾದ್ಯ, ನೃತ್ಯ ಮುಂತಾದ ಲಲಿತಕಲೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಇದರ ಅರ್ಥವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಸೇರುತ್ತವೆ.⁶ ಪ್ರಸ್ತುತದಲ್ಲಿ ಶಿಲ್ಪ ಎಂಬುದನ್ನು ಮೂರ್ತಿಶಿಲ್ಪಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸಲಾಗಿದ್ದು ಇದಕ್ಕೆ ಬಿಂಬ, ಪ್ರತಿಮೆ, ವಿಗ್ರಹ ಎಂಬ ಪರ್ಯಾಯ ಪದಗಳನ್ನು ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಕ್ರಿ.ಪೂ. ಕಾಲದಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೆ ಗದಗ ಪರಿಸರದ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಜೈನ ಪರಂಪರೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರಸ್ತುತ ಉಳಿದಿರುವ ಜೈನ ಶಿಲ್ಪಗಳ ಕುರಿತು ಶೋಧಿಸಿದಾಗ 8ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ 13ನೇ ಶತಮಾನದವರೆಗಿನ ಕಾಲ ಈ ಭಾಗದ ಜೈನ ಧರ್ಮದ ಉಚ್ಛ್ರಾಯ ಕಾಲ. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜೈನ ಧರ್ಮ ಬೆಳೆಯಲು ಕಾರಣರಾದ ಅರಸರು, ಕವಿಗಳು, ಮುನಿಗಳ ವೀರಯೋಧರ ದಾನದತ್ತಿಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ ಸಾಮಂತ ಅರಸರ, ಮಾಂಡಳಿಕರ ಹಾಗೂ ಆಶ್ರಯದಾತರ ಪಾತ್ರ ಮಹತ್ತರವಾದುದು. ಗದಗ ತಾಲೂಕಿನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಜೈನ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಿದಾಗ ಜೈನ ಧರ್ಮದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ಕೇಂದ್ರ ಬಿಂದುವಾದ ಜಿನಾಲಯಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಅಧಿಕವಾಗಿದ್ದವು ಎಂಬುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಾಚೀನ ಗದಗ ಪರಿಸರ ಹಾಗೂ ಇಂದಿನ ಗದಗ ತಾಲೂಕಿನ ಗದಗ-ಬೆಟಗೇರಿ, ಲಕ್ಕುಂಡಿ, ಸೊರಟೂರು, ಕಳಸಾಪೂರ, ಮುಳಗುಂದ, ಚಿಂಚಲಿ, ನೀಲಗುಂದ, ಗಾವರವಾಡ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಜೈನ ಶಿಲ್ಪಕಲೆಯು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ಶಿಲ್ಪಕಲೆಗಳು ಮೂಲಕ ಗದಗ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಜೈನ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ, ಧಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ, ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ನೀಡಿರುವ ಕೊಡುಗೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಜೈನ ಪುರಾಣಗಳು 63 ಶಲಾಕ ಪುರುಷರ ಜೀವನ ಕತೆಯನ್ನು ಬಿತ್ತರಿಸುತ್ತವೆ. ಜೈನ ಧರ್ಮದ ಗ್ರಂಥಗಳು ಪ್ರಾಕೃತ, ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿಯೂ ರಚಿತವಾಗಿವೆ. ಜೈನ ಶಾಸ್ತ್ರ 12⁷ ಹಾಗೂ 14 ಪೂರ್ವಂಗಳೆಂದು⁸ ಎರಡು ವಿಧಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಂಕರರ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಪುರಾಣಗಳು (ಚಂದ್ರಕಾವ್ಯಗಳು) ಜೈನ ತತ್ವಗಳ ಸೌರಭವನ್ನು ಸೂಸುತ್ತವೆ. ವಡ್ಡಾರಾಧನೆಯಲ್ಲಿಯ 19 ಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ನಾಯಕನೂ ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ವಿಧದಲ್ಲಿ ಜೈನ ಧರ್ಮದ ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾದ ಪರಿಪಾಲಕನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಜಿನಸೇನನ ಪೂರ್ವ ಪುರಾಣ, ಪಂಪನ ಆದಿಪುರಾಣ, ಪೊನ್ನನ ಶಾಂತಿಪುರಾಣ, ರನ್ನನ ಅಜಿತ ತೀರ್ಥಂಕರಪುರಾಣ, ಚಾವುಂಡರಾಯನ

ತ್ರಿಷಷ್ಟಿ ಶಲಾಕಪುರಾಣ, ನಯಸೇನನ ಧರ್ಮಾಮೃತ, ಬ್ರಹ್ಮಶಿವನ-ಸಮಯ ಪರೀಕ್ಷೆ, ವೃತ್ತವಿಲಾಸನ-ಧರ್ಮಪರೀಕ್ಷೆ, ಜನ್ನನ ಅನಂತನಾಥ ಪುರಾಣ, ಹೀಗೆ ಜೈನ ಹಾಗೂ ಜೈನೇತರ ಕವಿಗಳ ಕೃತಿಗಳು ಜೈನ ಧರ್ಮದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಸಾರುತ್ತವೆ.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜೈನ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದಾಗ ಕ್ರಿ.ಪೂ. ಕಾಲದಿಂದಲೇ ಪುರಾವೆಗಳು ಸಿಗುತ್ತವೆ. ಅನಂತರ ಇಲ್ಲಿ ಆಳ್ವಿಕೆ ನಡೆಸಿದ ರಾಜ ಮನೆತನಗಳು ಜೈನ ಧರ್ಮವನ್ನು ರಾಜ ಧರ್ಮವನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಈ ಧರ್ಮವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದರು. ಇದರಲ್ಲಿ ಗದಗ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಜೈನ ಧರ್ಮವು ಹೆಮ್ಮರವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಫಲ ಕೊಡುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅನ್ಯ ಧರ್ಮಗಳ ಪ್ರಬಲ ವಿರೋಧದಿಂದ ಅವನತಿ ಹೊಂದುತ್ತಾ ಬಂದಿತು ಎಂಬುದನ್ನು ಚರಿತ್ರೆಯಿಂದ ತಿಳಿಯಲಾಗಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜೈನ ಧರ್ಮದ ಪ್ರವೇಶವು ಕ್ರಿ.ಪೂ. ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಆಯಿತು. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಮೊದಲ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಕಟ್ಟಿದ ಚಂದ್ರಗುಪ್ತ ಮೌಲ್ಯನು ಉತ್ತರ ಭಾರತದಿಂದ ಭದ್ರಬಾಹು ಎಂಬ ಜೈನ ಮುನಿಯ ಮೂಲಕ ಕರ್ನಾಟಕದ ಈಗೀನ ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳಕ್ಕೆ ಬಂದು “ಸಲ್ಲೇಖನ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಿ ಸಮಾಧಿ ಮರಣ ಹೊಂದಿದನೆಂದು ಪ್ರತೀತಿ. ನಂತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಮೂಡಬಿದಿರೆ, ಬೆಳಗಾವಿ, ಮಲಿಗೇರಿ, ಲಕ್ಕುಂಡಿ, ಮುಳಗುಂದ ಹೊಂಬುಜ, ತುಳುನಾಡು ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡು ಜೈನ ಧರ್ಮವು ಪ್ರಬಲವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಿತು. ಮೊದಲು ರಾಜ ಪ್ರಭುತ್ವದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು, ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಹೊಂದಿ ಸಾಹಿತ್ಯಕವಾಗಿ ಹಲವಾರು ಕೃತಿಗಳ ರಚನೆಗೆ ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನು ಜೈನ ಧರ್ಮ ನೀಡಿದೆ.

ಹೀಗೆ ಜಾಗತಿಕ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಪಡೆದ ಜೈನ ಧರ್ಮವು ಗದಗ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಕಾಲದಿಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬೆಳೆದು ಬಂದ ಬಗೆ ಅದು ಅನುಭವಿಸಿದ ಏರಿಳಿತಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸಿ ಇಂದಿಗೂ ಜೈನ ಪರಂಪರೆಯು ಗದಗ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿರುವ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಈ ಲೇಖನದ ಮೂಲಕ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಗದಗ ಜಿಲ್ಲೆ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಮೃದ್ಧ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ಇದು ಒಳ್ಳೆಯ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ, ರಾಜಕೀಯ, ಸಾಹಿತ್ಯಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಜೈನ, ಶೈವ ಮತ್ತು ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮಗಳ ನೆಲೆವೀಡಾಗಿದೆ. ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ.ಶ. ಆರಂಭದಿಂದ 13ನೇ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ಶಾತವಾಹನರು, ಕದಂಬರು, ಗಂಗರು, ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರು, ಬದಾಮಿ ಚಾಲುಕ್ಯರು, ಕಲ್ಯಾಣದ ಚಾಲುಕ್ಯರು, ಕಲಚೂರರು, ಹೊಯ್ಸಳರು, ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರು, ಸವದತ್ತಿ ರಟ್ಟರು, ಸವಣೂರು ನವಾಬರು, ಸೇಂದ್ರಕ ವಂಶದವರು ಆಳಿ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. ಇವರೆಲ್ಲ ಜೈನ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಅಪಾರವಾದ ಕೊಡುಗೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅನೇಕ ಬಸದಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ದಾನದತ್ತಿಗಳನ್ನಿತ್ತು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅನೇಕ ಜೈನ, ಜೈನೇತರ ಕವಿಗಳಿಗೂ ಮುನಿಗಳಿಗೂ ಆಶ್ರಯ ಹಾಗೂ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಈ

ಪ್ರದೇಶ ಜೈನ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಮುಖ ಕೇಂದ್ರ ಸ್ಥಳವಾಗಿತ್ತೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಉಪಸಂಹಾರ

ಯಾವುದೇ ಧರ್ಮದ ಉಗಮಕಾಲ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನದಿ ಉಗಮದಂತೆ ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದಿ ಜಿನನಿಂದ ತನ್ನ ಉಗಮವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಜೈನಧರ್ಮದ ಅಸ್ಪಷ್ಟ ಕುರುಹುಗಳು ಪಾರ್ಶ್ವ ಜನನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕಂಡು ಬಂದರೂ ವರ್ಧಮಾನ ಜೀನನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅದರ ಸ್ಪಷ್ಟ ರೂಪ ಗೋಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಪ್ರದೇಶದ ವಿಶಾಲತೆಯಿಂದ ಚರಿತ್ರೆಯ ದೀರ್ಘತೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಜೈನ ಧರ್ಮ ಮಿಗಿಲೆಂಬುದು ಸ್ವಯಂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಜೈನ ಧರ್ಮವು ರಾಜ್ಯವ್ಯಾಪ್ತಿ, ರಾಷ್ಟ್ರವ್ಯಾಪ್ತಿ ಜಾಗತಿಕ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಧರ್ಮವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಕೊನೆಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

- ¹ ಕಾಮತ್ ಸೂರ್ಯನಾಥ (ಸಂ.). (1995). ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗೆಜೆಟಿಯರ್. ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ, ಬೆಂಗಳೂರು.
- ² ಹಂಪ ನಾಗರಾಜಯ್ಯ. (1976). ಯಕ್ಷ-ಯಕ್ಷಿಯರು. ಚಂದ್ರಸಾಗರವರ್ಣಿ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ, ಬೆಂಗಳೂರು.
- ³ ದೇಸಾಯಿ ಪಿ.ಬಿ. (2001). ಜೈನಿಸಂ ಇನ್ ಸೌತ್ ಇಂಡಿಯಾ ಅಂಡ್ ಸಮ್ ಜೈನ ಎಪಿಗ್ರಾಫ್ಸ್, ಜೈನ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಂರಕ್ಷಕ ಸಂಘ, ಸೊಲ್ಲಾಪುರ.
- ⁴ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಕನ್ನಡ ನಿಘಂಟು. (1979). ಸಂಪುಟ-4, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, ಬೆಂಗಳೂರು. ಪು.ಸಂ.92-94
- ⁵ ಜೈನೇಂದ್ರಸಿದ್ಧಾಂತ ಕೋಶ, ಭಾಗ-2.(1944).ಜೈನೇಂದ್ರವರ್ಣ. ಭಾರತೀಯ ಜ್ಞಾನಪೀಠ ಪ್ರಕಾಶನ.
- ⁶ ತ್ರಿಷಷ್ಟಿಶಲಾಕ ಪುರುಷರು-24 ಮಂದಿ ತೀರ್ಥಂಕರರು, 12 ಮಂದಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳು, 9 ಮಂದಿ ವಾಸುದೇವರು, 9 ಮಂದಿ ಬಲದೇವರು, 9 ಮಂದಿ ಪ್ರತಿವಾಸುದೇವರು.
- ⁷ ಜೈನ ಶಾಸ್ತ್ರದ 12 ಅಂಗಗಳು : 1) ಆಚಾರಾಂಗ, 2) ಸೂತ್ರಕೃತಾಂಗ 3) ಸ್ಥಾನಾಂಗ 4) ಸಮವಾಯಾಂಗ 5) ವ್ಯಾಖ್ಯಾಪ್ರಜ್ಞಾವ್ಯಂಗ 6) ಜ್ಞಾತೃಕ ಧರ್ಮಕಥಾಂಗ್ 7) ಉಪಸಕಾಧ್ಯಯನಾಂಗ 8) ಅಂತಕೃದ್ಧಶಾಂಗ 9) ಅನುತ್ತರೂಪಪಾತಿಕ ದಶಾಂಗ 10) ಪ್ರಲ್ಲೋವ್ಯಾಕರಣಾಂಗ 11) ವಿವಾಕಸೂತ್ರಾಂಗ 12) ದೃಷ್ಟಿವಾದಾಂಗ
- ⁸ ಜೈನಶಾಸ್ತ್ರದ 14 ಪೂರ್ವಾಂಗಗಳು: 1) ಸಾಮಾಯಿಕ 2) ಚತುರ್ವಿಂಶತಿಸ್ತವ 3) ವಂದನಾ 4) ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ 8) ವೈನಯಿಕ 6) ಕೃತಿಕರ್ಮ 7) ದಶವೈಕಾಲಿಕ 8) ಉತ್ತರಾಧ್ಯಯನ 9) ಕಲ್ಪವ್ಯವಹಾರ 10) ಕಲ್ಪಾಕಲ್ಪ 11) ಮಹಾಕಲ್ಪ 12) ಪುಂಡರೀಕ 13) ಮಹಾಪುಂಡರೀಕ 14) ನಿಷದ್ವಿಕಾ (ಅಶೀತಿಕ)